

הזקנים בישראל 2017

ג'וינט ישראל אשל
יחד בעשיית חברתיות לסען הזקנים

מאירס-ג'וינט-ברוקדייל
MYERS-JDC-BROOKDALE
مايرس-جوينت-بروكديل

עובדות ומספרים 2017

עלון זה מציג כמה נתוני יסוד על אוכלוסיית הזקנים בישראל, בנושאים דמוגרפיה, השכלה, כלכלה, חברה, בריאות ומערכת השירותים לזקנים. הנתונים כוללים מידע עדכני, תוך התייחסות לשינויים בולטים שהתרחשו במרוצת הזמן. כל הנתונים מתייחסים לשנת 2015, והמונחים "זקן" ו"זקנים" מתייחסים לבני 65+, אלא אם צוין אחרת. הנתונים נלקחו מן הפרסום "בני 65+ בישראל: שנתון סטטיסטי 2016" (בעריכת ג'ני ברודסקי, יצחק שנור ושמואל באר), אלא אם כן צוין אחרת. השנתון מבוסס על עיבוד נתונים שהתקבלו מן הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ("הלמ"ס"), המוסד לביטוח לאומי, משרד הבריאות ומשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים.

[לחץ כאן לצפיה בשנתון הסטטיסטי המלא](#)

דמוגרפיה

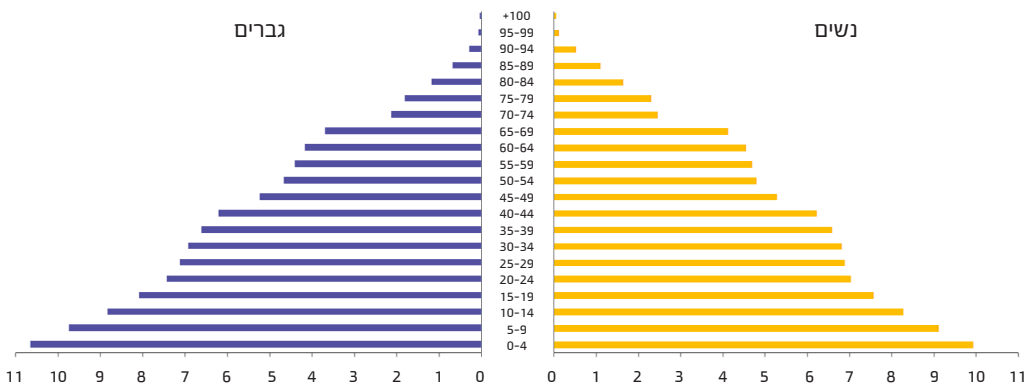
| הזקנים היום ובעתיד

ב-2015, מנתה האוכלוסייה בישראל 8.46 מיליון נפש. הזקנים מנו 939 אלף נפש, והיוו 11% מן האוכלוסייה. באחד מתוך כל ארבעה משקי בית בישראל חי אדם בן 65+.

הזקנים הערבים (מוסלמים, נוצרים-ערבים ודרוזים) היו 8% מאוכלוסיית הזקנים. האוכלוסייה הערבית היא צעירה יחסית ואחוז הזקנים בה עומד על 4%, לעומת 13% בקרב אוכלוסיית היהודים והאחרים (נוצרים שאינם ערבים ובלתי מסווגים לפי דת).

לפי תחזית האוכלוסייה של הלמ"ס, צפוי מספרם של הזקנים להגיע ל-1.66 מיליון נפש בשנת 2035. פירוש הדבר, שאוכלוסיית הזקנים תגדל ב-77% בין השנים 2015-2035, וקצב הגידול שלה יהיה מהיר פי 2.2 מזה של האוכלוסייה הכללית בתקופה זו. אחוז הערבים מתוך אוכלוסיית הזקנים צפוי לעלות מ-8% בשנת 2015 ל-14% בשנת 2035.

פירמידת גילים לפי מין, 2015 (באחוזים)

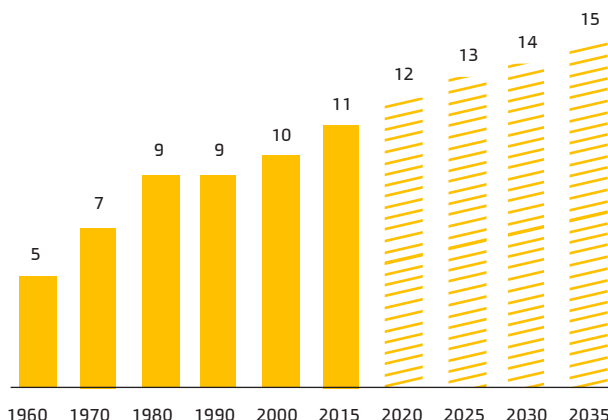

| אחוז בני 65+ מקרב האוכלוסייה

אחוז הזקנים בישראל נמוך מאחוז הזקנים בשאר המדינות המפותחות. ביפן, באיטליה ובגרמניה אחוז הזקנים יותר מכפול מזה שבישראל (24% בממוצע) ובאירופה, עומד אחוז הזקנים על 17%. הדבר נובע משיעור הפריון הגבוה של האוכלוסייה בישראל לעומת שיעור הפריון הנמוך בשאר המדינות המפותחות. עם זאת, בדומה לשאר המדינות המפותחות, גם בישראל שיעור הפריון נמצא במגמת ירידה. משנת 1960 ועד

לשנת 2009, ירד שיעור הפריון בישראל ב-23%. בכל זאת, משנת 1995 ועד לשנת 2015, נרשמה מגמה הפוכה - עלייה של 7% בשיעור הפריון.¹

אחוז בני 65+ באוכלוסייה, שנים נבחרות ותחזית לשנים הבאות

| אחוז בני 80+ מקרב בני 65+

הגיל הממוצע של אוכלוסיית הזקנים בארץ עולה. 26% מבני 65+ הם בני 80+, לעומת 14% בשנת 1980. אחוז זה צפוי לעלות ל-34% בשנת 2035.

| אחוז הנשים²

אחוז הנשים באוכלוסייה משתנה עם הגיל. עם העלייה בגיל הולך וגדל חלקן ומגיע ל-63% בקבוצת הגיל 85+. ניתן לבטא את חלקן הגדול יותר של נשים מקרב כלל הזקנים על ידי מדד "יחס המינים", שהוא מספר הגברים לכל אלף נשים. יחס המינים בגיל 65+ (כלומר, מספר הגברים בני 65+ לכל אלף נשים בגיל 65+) הוא 792, ובגיל 85+ היחס יורד ל-597.

| מקום לידה

22% מן הזקנים היהודים הם ילידי ישראל, לעומת 73% מקרב כלל האוכלוסייה. עם זאת, 23% מן הזקנים עלו ארצה ב-26 השנים האחרונות (משנת 1990 ואילך), רובם המכריע מברית המועצות לשעבר.

1 למ"ס, נתונים שנתיים. 2016

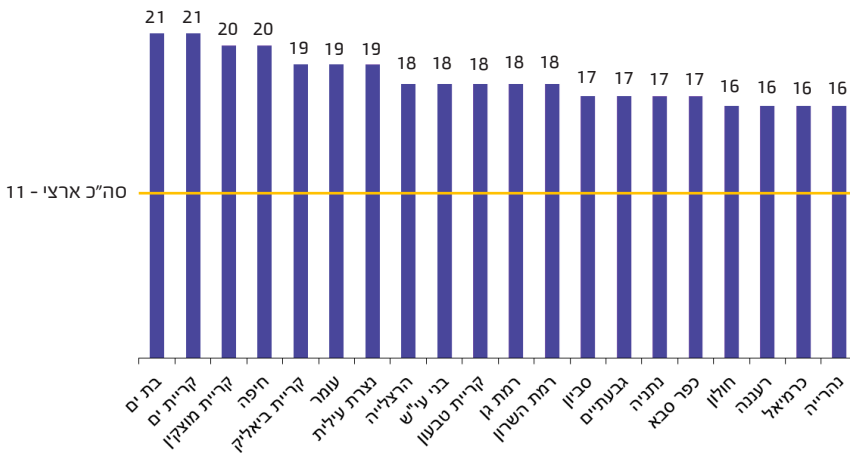
2 למ"ס, קובצי אוכלוסייה. 2016

מבט גיאוגרפי

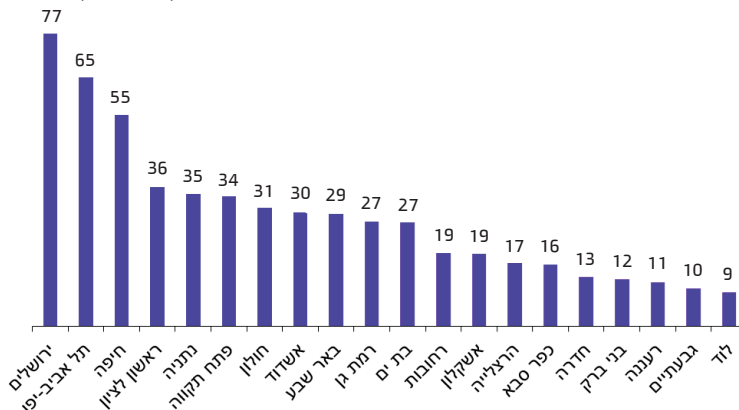
38% מן הזקנים גרים בשמונה הערים הגדולות: תל אביב-יפו, חיפה, ראשון לציון, פתח תקווה, אשדוד, באר שבע ונתניה (האחוז בקרב האוכלוסייה הכללית שגר בערים גדולות הוא 32%).

אמנם ירושלים היא עיר "צעירה" יחסית (אחוז הזקנים בה עומד על 9%), אך בהיותה העיר הגדולה בישראל גרים בה יותר זקנים מבכל עיר אחרת - 77 אלף נפש. בבת ים, בקריית ים, בקריית מוצקין ובחיפה אחוז הזקנים הוא הגבוה ביותר ליישוב (20%) בממוצע, פי 2.3 מאשר בירושלים).

עשרים היישובים שבהם אחוז בני 65+ הוא הגבוה ביותר, 2015 (באחוזים)

עשרים היישובים שבהם מספר בני 65+ הוא הגבוה ביותר, 2015 (באלפים)

| מצב משפחתי

בשנת 2014, 59% מן הזקנים היו נשואים, 26% אלמנים, 11% גרושים ו-3% רווקים. בהקשר זה יש הבדלים משמעותיים בין גברים לנשים ולפי גיל: בעוד ש-77% מן הגברים הזקנים נשואים (82% מבני 65-74 ו-71% מבני 75+), רק 45% מן הנשים הזקנות היו נשואות (59% מבנות 65-74 ו-30% מבנות 75+).

| ניצולי שואה

לפי האומדנים המעודכנים לאפריל 2016, בישראל חיים כ-200 אלף ניצולי שואה בני 70+, המהווים קרוב לשליש מבני 70+. ניצולי השואה מבוגרים יותר מכלל אוכלוסיית הזקנים, ושיעור בני 80+ מקרבם הוא פי 1.4 מזה של כלל אוכלוסיית הבני 70+ (56% ו-39%, בהתאמה).

| הסדרי מגורים

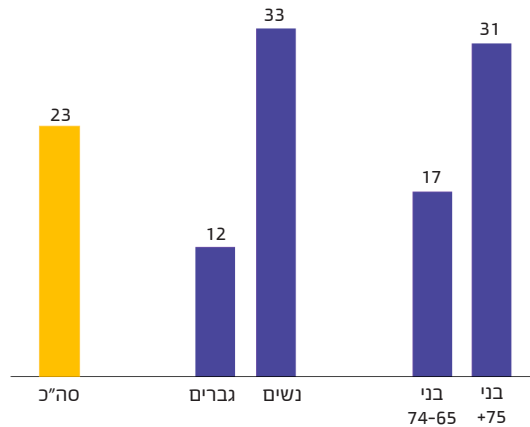
45% מן הזקנים המתגוררים בקהילה גרים במשק בית של זוג ללא ילדים, 23% גרים לבד, 12% גרים במשק בית של זוג עם ילדים, 5% גרים במשק בית של הורה יחיד עם ילדים ו-14% גרים בסוגים אחרים של משקי בית. הזקנים אשר אינם בקהילה (כ-2% מן הזקנים), שוהים במסגרות מוסדיות (בתי אבות, בתי חולים לחולים כרוניים ומחלקות סיעודיות שונות).

| גרים לבד³

אחוז הזקנים הגרים לבד עומד בישראל על 23%. בשאר המדינות המפותחות אחוז זה גבוה יותר (למשל 35% ויותר במדינות סקנדינביה). אחוז הגרים לבד עולה עם הגיל (31% בקרב בני 75+ לעומת 17% בקרב בני 65-74). נשים גרות לבד יותר מאשר גברים (32% ו-12%, בהתאמה).

3 נתונים על זקנים הגרים בקהילה

בני +65 הגרים לבד, 2015 (באחוזים)

השכלה⁴

אוכלוסיית הזקנים מאופיינת, יותר מקבוצות גיל צעירות יותר, בדפוסי חיים מסורתיים. הדבר מתבטא, בין השאר, בפער משמעותי ברמת ההשכלה בין גברים לנשים. עם זאת, במהלך השנים העלו נשים זקנות את רמת השכלתן בשיעורים גבוהים יותר מאשר גברים זקנים. כך למשל, בשנים 1995-2015 גדל אחוז הנשים הזקנות שלהן +16 שנות לימוד פי 2.9 (מ-6% ל-19%), לעומת גידול מקביל של 2.2 בקרב הגברים הזקנים (מ-12% ל-27%). כתוצאה מכך הצטמצמו פערי ההשכלה בין גברים לנשים. בסך הכל, עם השנים עולה רמת ההשכלה של גברים ונשים בני +65.

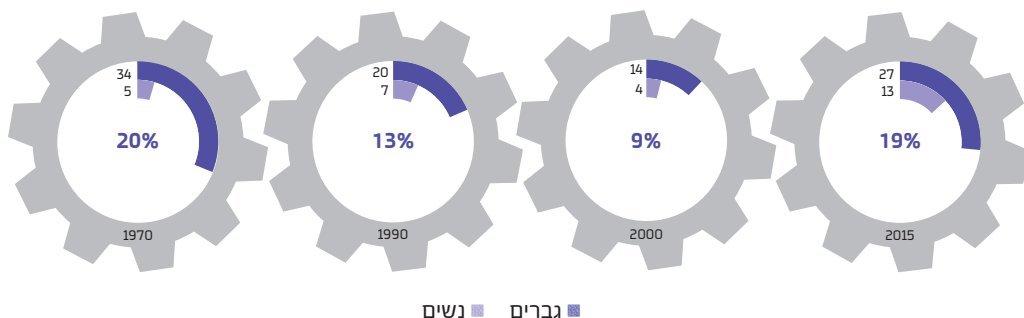
שנות לימוד של בני +65, שנים נבחרות (באחוזים)

שנה	סה"כ	0-4	5-8	9-12	13-15	+16
1970	100	41	31	18	5	5
1995	100	21	28	33	11	8
2015	100	10	16	31	20	22

4 למ"ס, השנתון הסטטיסטי. שנים נבחרות

משנות השבעים של המאה שעברה נרשמה ירידה משמעותית בשיעור ההשתתפות של בני 65+ בכוח העבודה, בעיקר בקרב הגברים. שיעור ההשתתפות בקרב נשים בנות 65+ באותה תקופה היה נמוך יחסית ודי יציב לאורך השנים. מאמצע שנות ה-2000 מסתמנת מגמה של עלייה בשיעורי ההשתתפות של בני 65+ בכוח העבודה (הן בקרב גברים והן בקרב נשים). בשנת 2015, השתתפו בכוח העבודה 27% מן הגברים בני 65+ לעומת 14% בשנת 2000, ו-13% מן הנשים בנות 65+ לעומת 4% בשנת 2000. בקרב גברים ונשים בני 65-69 עומדים שיעורי ההשתתפות על 50%-27%, בהתאמה.

השתתפות של בני 65+ בכוח העבודה, שנים נבחרות (באחוזים)

הכנסה

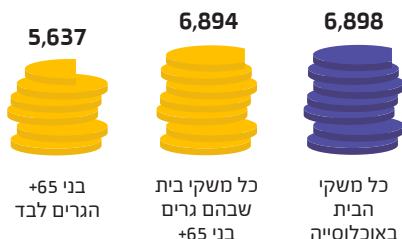
בשנת 2015, ההכנסה הכספית הממוצעת החודשית ברוטו של גברים בני 65+ הייתה 8,684 ש"ח, וההכנסה הממוצעת החודשית ברוטו של נשים בנות 65+ הייתה 5,074 ש"ח. בקרב קבוצת גיל זו, 33% מהכנסתם של גברים ו-16% מהכנסתם של נשים מקורה בעבודה. בקרב גברים בני 67+ ונשים בנות 62+ שאינם עובדים, היה שיעור מקבלי הפנסיה מעבודה 34% בשנת 2005, ובשנת 2015 היה השיעור 45% (54% בקרב הגברים ו-39% בקרב הנשים).

במשקי בית של בני 65+, ההכנסה הממוצעת החודשית ברוטו לנפש סטנדרטית (המביאה בחשבון את מספר הנפשות במשק הבית) היא 7,268 ש"ח, גבוהה במקצת

5 למ"ס, סקרי כוח אדם, שנים נבחרות

מן ההכנסה לנפש סטנדרטית ברוטו של כלל משקי הבית באוכלוסייה, שהיא 6,898 ש"ח. ההכנסה ברוטו לנפש סטנדרטית במשק בית של זקנים הגרים לבדם נמוכה יותר ועומדת על 5,637 ש"ח.

הכנסה כספית ממוצעת (ברוטו לנפש סטנדרטית) לפי סוג משק הבית, 2015 (בשקלים)

השלמת הכנסה

מאז 1980, חלה ירידה באחוז הזקנים הזכאים להשלמת הכנסה. אחוז הזכאים עמד על 45% בשנת 1980 וירד ל-20% בשנת 2016. הירידה נובעת בחלקה מגידול בשיעור הזקנים המקבלים פנסיה מעבודה⁶.

עוני

בשנת 2015, היו כ-106 משקי בית עניים שבראשם עומדים בני 65+, שהם 23% מקרב אוכלוסייה זו. קצבאות הזיקנה והשלמת הכנסה (תשלומי העברה) מחלצות חלק ניכר ממשקי הבית שבראשם עומדים בני 65+ ממעגל העוני. לפני תשלומי ההעברה הייתה תחולת העוני 49.1%.

חברה⁷

תחושת בדידות

33% מן הזקנים חשים בדידות לעיתים קרובות או לפעמים לעומת 23% מקרב בני 20+. אחוז הנשים הזקנות המדווחות על תחושת בדידות לעיתים קרובות או לפעמים גבוה מזה של הגברים הזקנים (40% ו-25% בהתאמה). גם העלייה בגיל מגבירה את תחושת הבדידות.

6 המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון, עיבודים מיוחדים. שנים נבחרות

7 נתונים על זקנים הגרים בקהילה

שביעות רצון מן החיים

86% מן הזקנים דיווחו על שביעות רצון מן החיים באופן כללי (26% "מרוצים מאוד" ו-60% "מרוצים") לעומת 89% מקרב בני 20+ (36% "מרוצים מאוד" ו-53% "מרוצים").

שביעות הרצון מהחיים, בני 65+ לעומת בני 20+, 2015 (באחוזים)

	סה"כ	מרוצים מאוד	מרוצים	לא כל כך מרוצים	בכלל לא מרוצים
בני 65+	100	26	60	11	3
בני 20+	100	36	53	9	2

שימוש במחשב ובאינטרנט

זקנים משתמשים במחשב בשיעור נמוך יותר מאשר בכלל האוכלוסייה; 49% לעומת 72% מקרב בני 20+. שיעור הזקנים המשתמשים באינטרנט עומד אף הוא על 49%, כאשר 65% מתוכם עושים זאת באמצעות הטלפון הנייד. השימושים הנפוצים ביותר של האינטרנט הם חיפוש מידע (94%), משלוח מיילים (80%) והשתתפות ברשתות חברתיות (66%).

למרות שיעור השימוש הנמוך יחסית של הזקנים, הרי בהסתכלות על פני תקופה של 13 השנים האחרונות (2002-2015), עולה כי שיעור השימוש של הזקנים באינטרנט גדל פי 8.2 (מ-6% בתחילת התקופה ל-49% בסופה). הגידול המקביל מקרב כלל האוכלוסייה עמד על 2.4 (מ-32% ל-77%). נושא זה, כמו נושאים רבים אחרים, ממחיש את העובדה שהפערים בין הזקנים לבין קבוצות הגיל הצעירות יותר הולכים ומצטמצמים ככל שחולף הזמן.

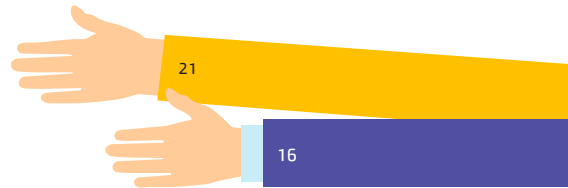
התנדבות |

התנדבות היא אחד האפיקים הבולטים לתעסוקה בקרב זקנים, והיא מעשירה הן את הנותן והן את המקבל. אחוז המתנדבים בקרב זקנים נמוך מזה של בני 20+, אולם הזקנים המתנדבים מייחדים יותר שעות לפעילות ההתנדבותית.

התנדבות בקרב בני 65+ ובני 20+, 2015 (באחוזים)

אחוז המתנדבים מעל 10 שעות בחודש מתוך המתנדבים בקביעות

אחוז המתנדבים

■ בני 65+ ■ בני 20+

בריאות

תוחלת חיים |

תוחלת החיים בלידה של גברים בישראל היא בין הגבוהות בעולם, כמו בשווייץ, באיסלנד, באוסטרליה, בשוודיה, ביפן ובאיטליה - כ-81 שנה. תוחלת החיים של נשים בישראל נמוכה ב-2.5 שנים מזו של יפן, שבה תוחלת החיים היא הגבוהה בעולם (84.3 ו-86.8 בהתאמה). בגיל 65 תוחלת החיים היא כ-19 שנה לגברים ו-21 שנה לנשים, ובגיל 80 - 8.7 שנה לגברים ו-9.6 שנה לנשים.

תפיסת מצב הבריאות⁸ |

56% מן הזקנים מעריכים את מצבם הבריאותי כ"טוב מאד" או "טוב" לעומת 84% מבני 20+. מן הנתונים עולה כי גברים זקנים נוטים יותר מנשים זקנות להעריך את מצבם הבריאותי באופן חיובי (61% מן הגברים לעומת 52% מן הנשים). כצפוי, עם העלייה בגיל, אחוז האנשים שדיווחו על ההערכה החיובית של מצב הבריאות יורד (40% מבני 75+ דיווחו על מצבם הבריאותי כ"טוב מאד" או "טוב" לעומת 66% מבני 65-74).

8 נתונים על זקנים הגרים בקהילה

תפיסת מצב הבריאות, בני 65+ לעומת בני 20+, 2015 (באחוזים)

בני 65+	סה"כ	טוב מאוד	טוב	לא כל כך טוב	בכלל לא טוב
100	15	41	30	15	
100	55	29	12	4	

| קידום בריאות⁹

בשנים האחרונות חלה עלייה במודעות ובהכרת החשיבות של אימוץ אורח חיים בריא יותר, וזאת בכל מגזרי האוכלוסייה. פעילות גופנית היא אחד הרכיבים החשובים של קידום בריאות. 40% מבני 65+ עוסקים בפעילות גופנית מכל סוג (41% מן הגברים ו-39% מן הנשים), לעומת 35% מבני 20+.¹⁰

| מוגבלות¹¹

זקנים עם מוגבלות הם אנשים שיש להם קושי רב או שאינם יכולים כלל לבצע פעולות יום-יומיות כגון רחצה והתלבשות. מספר הזקנים עם מוגבלות הגרים בקהילה נאמד בכ-130 אלף נפש, שהם 14% מקרב אוכלוסיית הזקנים הגרים בקהילה (11% בקרב גברים ו-17% בקרב נשים). האחוז עולה עם הגיל (7% מבני 65-74 ו-24% מבני 75+). מספר המוגבלים בניידות (הליכה או עלייה במדרגות) נאמד בכ-307 אלף נפש - 33% מן הזקנים בקהילה (28% בקרב גברים ו-38% בקרב נשים). האחוז עולה עם הגיל (23% מבני 65-74 ו-47% מבני 75+).

| שימוש בשירותי בריאות

שיעור השימוש של זקנים בשירותי בריאות גבוה מזה של קבוצות גיל צעירות יותר. למשל, אחוז המאושפזים בקרב זקנים גבוה בכ-50% מזה של כלל האוכלוסייה (22% ו-15%, בהתאמה). 93% מבני 65+ ביקרו בשנה האחרונה אצל רופא משפחה ו-66% ביקרו אצל רופא מומחה, לעומת 84% ו-52% בהתאמה, מקרב כלל האוכלוסייה.¹²

9 נתונים על זקנים הגרים בקהילה

10 למ"ס, פני החברה בישראל: בני 55+, דוח מס' 9, 2017 (נתוני 2014)

11 נתונים על זקנים הגרים בקהילה

12 למ"ס, מחולל הלוחות של הסקר החברתי. 2015

שירותים נבחרים לזקנים

לרשות אוכלוסיית הזקנים עומדת מערכת ייחודית של שירותים יעודיים, נוסף על השירותים האוניברסליים שלהם הם זכאים, כמו כל קבוצת גיל אחרת (למשל: שירותי בריאות בקהילה ואשפוז). נהוג לחלק את מערכת השירותים לזקנים לשירותים קהילתיים הניתנים בבית הזקן או במסגרות יומיות שונות, ולשירותים מוסדיים הניתנים במסגרת חוץ-ביתית שאלה עובר הזקן להתגורר. מאז תחילת שנות השמונים של המאה שעברה חלה התפתחות ניכרת במערכת השירותים הניתנים בקהילה, ולצד שירותים ותיקים כמו שירותים חדשים המיועדים לשמור על איכות חייהם של הזקנים.

מערכת השירותים לזקנים¹³

סוג השירות	מספר	אחוז	הגורם המפעיל
זקנים הרשומים במחלקות לשירותים חברתיים	283,200	30.2	הרשויות המקומיות
זקנים* הזכאים לגמלת סיעוד**	160,900	16.2	המוסד לביטוח לאומי
זקנים*** הגרים באזורים קרים, המקבלים מענק חימום	48,000	4.9	המוסד לביטוח לאומי
זקנים רשומים ב-172 מרכזי היום [^]	15,500	2.2	עמותות מקומיות וגופים פרטיים
זקנים החברים ב-261 קהילות תומכות ^{^^}	52,000	5.8	עמותות מקומיות וחברות פרטיות
מיטות ב-292 מוסדות לאשפוז סיעודי ^{^^^}	כ-20,900		גופים ממשלתיים/ציבוריים
1. סיעודיים	16,800		
2. לתשושי נפש	4,200		
שיעור המיטות לאלף בני +65	22		

* גברים בני +67 ונשים בנות +62

** נתונים על זקנים הגרים בקהילה

*** גברים בני +67 ונשים בנות +62

[^] בני +65 בישראל: שנתון סטטיסטי 2016 (נתוני 2008)

^{^^} בני +65 בישראל: שנתון סטטיסטי 2016 (נתוני 2014)

^{^^^} לא כולל מעונות שמיועדים לתשושים בלבד

13 לזקנים בני +65 אלא אם צוין אחרת

זקנים בישראל 2017

עורכים: ג'ני ברודסקי, יצחק שנוור, שמואל באר, אלקסה נוויל
בהפקת מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל

מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל, גבעת הג'וינט, ת.ד. 3886, ירושלים
טל: 02-655-7400 פקס: 02-561-2391

brook@jdc.org ■ brookdale.jdc.org.il ■ MJBinstitute

